

بررسی رابطه بین مهارت‌های ارتباطی و کیفیت زندگی دبیران

معصومه پوررجب^۱، اکبر پناهی درچه^۲، اقدس پارسا بروجنی^۳

۱. مربی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول)

۲. استادیار، گروه معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، اصفهان، ایران.

۳. مربی، گروه مطالعات اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان، اصفهان، ایران

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره چهارم، شماره سی و نهم، دی ماه ۱۳۹۸، صفحات ۶۰-۴۷

چکیده

یکی از مهارت‌هایی که لازم است معلمان به آن مجهز باشند، مهارت‌های ارتباطی است که این مجموعه مهارت‌ها می‌تواند تأثیر بسیاری بر عملکرد حرفه‌ای آنان گذارد. هدف از پژوهش کیفی حاضر، بررسی رابطه بین مهارت‌های ارتباطی و کیفیت زندگی دبیران شهرستان اصفهان است. جامعه آماری شامل ۱۴۰۰ نفر می‌باشد که با استفاده از جدول کرجسی و مورگان حجم نمونه ۳۰۰ نفر برآورد گردید. جهت جمع‌آوری داده‌ها از دو پرسشنامه کیفیت زندگی (sf-36) و مهارت‌های ارتباطی بارتون استفاده گردید. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که تفاوت معناداری بین مهارت‌های ارتباطی در میان زنان و مردان وجود ندارد و همچنین وضعیت تا هل دبیران بر مهارت‌های ارتباطی تأثیرگذار نمی‌باشد، اما تفاوت معناداری بین مهارت‌های ارتباطی و سطح تحصیلات دبیران مشاهده گردید. همچنین، رابطه معناداری بین مهارت‌های ارتباطی و ابعاد هشتگانه کیفیت زندگی دبیران وجود دارد. در انتها راهکارهایی جهت افزایش استفاده از مهارت‌های ارتباطی در میان دبیران به منظور ارتقاء شاخص‌های کیفیت زندگی و اصلاح روند بر مبنای نتایج حاصل از پژوهش، ارائه گردیده است.

واژه‌های کلیدی: کیفیت زندگی، مهارت‌های ارتباطی، عملکرد حرفه‌ای، آموزش و پرورش.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره چهارم، شماره سی و نهم، دی ماه ۱۳۹۸

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی
روانشناسی

مقدمه

معلمان به عنوان اصلی ترین منابع انسانی و یکی از ارکان مهم سیستم تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش به حساب می آیند که پیشرفت دانش آموزان تا حدی زیادی به آن ها بستگی دارد. در کشورهای پیشرفته، بررسی و کیفیت بخشی به جنبه های مختلف زندگی معلمان جزء اولویت های اصلی می باشد. در کشور مال و در حال حاضر به نظر می رسد که «کیفیت زندگی» معلمان مورد بی توجهی واقع شده است. عوامل مختلفی مانند عوامل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بر این بی توجهی تأثیرگذار بوده است. مقصود ما از کیفیت زندگی با آنچه در عرف از آن یاد می شود، متفاوت است. از نظر لغوی این واژه به معنای چگونه زندگی کردن می باشد و از هر فردی به فرد دیگر متفاوت است؛ اما تعاریف منطقی این مفهوم متفاوت از این معنی است. به عنوان مثال: سازمان بهداشت جهانی کیفیت زندگی را به عنوان درک فرد از وضعیت حال حاضرش با توجه به فرهنگ جامعه و نظام حاکم بر آن می داند که ارتباط این درک با اهداف، انتظارات، اولویت ها و استانداردهای مربوط می باشد (البرزی و البرزی، ۲۰۰۶). همچنین سلیم زاده و همکاران کیفیت زندگی را میزان رفاه جسمی، روان شناختی و اجتماعی که توسط اشخاص درک می شود و میزان رضایت آنان از موهبت های زندگی تعریف نموده اند (مقیم بیگی، سلیم زاده، افتخار و پوررضا، ۲۰۰۷). عوامل زیادی بر کیفیت زندگی افراد تأثیرگذار است مانند نحوه ی ارتباطات فرد با دیگران که در این مقاله بر آن تأکید شده است. تاکنون در خصوص کیفیت زندگی مطالعات زیادی صورت پذیرفته و هرکدام از این پژوهش ها یک یا چند بعد از این متغیر را بررسی نموده اند (لی، ۲۰۰۸). هرچند اکثریت این مطالعات در حوزه پزشکی انجام گردیده (حکیم نیا، پورافکاری و غفاری، ۲۰۱۷) ولی سهم این مطالعات در علوم تربیتی و سیستم آموزش و پرورش بسیار ناچیز بوده است.

از سوی دیگر، ماهیت اجتماعی انسان ایجاب می کند که افراد با وجود اختلافات گوناگون اجتماعی و فرهنگی با یکدیگر ارتباط برقرار نمایند. در جوامع امروزی که هم زمان با پیچیده تر شدن فزاینده شرایط زندگی، مشکلات جدیدی برای انسان پدید آمده است، اهمیت ارتباطات بازتر می گردد. در چنین شرایطی ارتباطات می تواند یکی از مهم ترین عوامل توسعه، تعالی و موفقیت انسان به حساب آید (آهنچیان و مانیداری، ۲۰۰۴). انسان ها هر روز به منظور انتقال اندیشه ها، احساسات و تمایلات خود به روش های مختلفی با یکدیگر در ارتباط هستند. افراد از این طریق با دیگران علاقه، باور، ناراحتی، شادمانی، رضایت، حتی شک و تردیدهای خود را به اشتراک می گذارند. روابط و ارتباطات ما شکل دهنده بخش عمده ای از اوقات روزانه ما هستند. همچنین مهارت در برقراری ارتباط مناسب با دیگران، توانایی ها و اعتماد به نفس را افزایش می دهد (هاشمی متعلق و مظفری، ۲۰۱۰). اهمیت برقراری ارتباط در زندگی تاندازه ای است که برخی صاحب نظران مبنای رشد انسانی، آسیب های فردی و پیشرفت بشری را در فرایند ارتباط دانسته اند (ویلیامز و گارت، ۲۰۰۲). ارتباط تاروپود سازمان ها را به هم پیوند می دهد و موجب یکپارچگی و وحدت سازمانی می گردد. تبادل اطلاعات فرایندی حیاتی و پویا در سازمان است و ارتباط مؤثر می تواند به یکی از مهم ترین اهداف سازمان تبدیل گردد. سازمانی که کارکنان آن با یکدیگر ارتباط مؤثر نداشته باشند نمی تواند توانمندی های لازم را برای اجرای وظایف خود کسب کند و در هر حال انگیزه آنان نیز به تدریج کاهش می یابد، زیرا ارتباط خود بستری مناسبی برای مبادله اطلاعات، دانش و تجربیات می باشد (لارسون، مارنبرگ و آگارد، ۲۰۱۲).

یکی از مهارت‌هایی که لازم است معلمان به آن مجهز باشند، مهارت‌های ارتباطی می باشد که این مجموعه مهارت‌ها تأثیر بسیاری بر عملکرد حرفه‌ای آنان می‌گذارد، چراکه برقراری ارتباط یکی از مهم‌ترین روش‌های تبادل اطلاعات و تأثیرگذاری بر دانش آموزان است (شاهپر، برزگر و احمدی، ۲۰۱۸). از سوی دیگر، تنها از طریق ارتباط مناسب می‌توان سوءتفاهمات و برداشت‌های اشتباه را اصلاح نمود، همچنین هیجان‌نا منفی مانند خشم و عصبانیت از طریق برقراری ارتباط سالم و مؤثر مهار می‌گردد. محققان بر این باورند که تمامی آسیب‌های اجتماعی و فردی از ارتباط ناسالم و غلط شروع می‌شود. توجه به این نکته مهم است که معلمی تنها داشتن اطلاعات و دانش حرفه‌ای نیست، بلکه چگونگی انتقال دانش و اطلاعات از یک کانال ارتباطی صحیح هم یکی از ویژگی‌های اساسی در تدریس می باشد. فقدان مهارت‌های ارتباطی با دانش‌آموزان موجب شکست در فرایند یاددهی و یادگیری می‌گردد. پس بررسی میزان آشنایی معلمان با مهارت‌های ارتباطی می‌تواند موجب ارتقا و بهبود این مهارت در امر تدریس گردد (محمدی و طاهری، ۲۰۱۸). امروزه مسئله کیفیت زندگی افراد از پیش‌نیازهای اساسی توسعه و یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مطالعاتی در کشورهای توسعه‌یافته است. همچنین تعاریف ارائه‌شده از کیفیت زندگی در کشورهای توسعه‌یافته با کشورهای در حال توسعه متفاوت می باشد (حکیم نیا، پورافکاری و غفاری، ۲۰۱۷). از سوی دیگر محققان تلاش نموده‌اند تا رابطه‌ی بین مهارت‌های ارتباطی و کیفیت زندگی را از ابعاد مختلف بررسی نمایند. شهرکی ثانوی و همکارانش در پژوهش خود به بررسی رابطه‌ی الگوهای ارتباطی خانواده بر کیفیت زندگی نوجوانان پرداخته و دریافته‌اند که الگوهای ارتباط خانوادگی با ابعاد کیفیت زندگی در تمام ابعاد، به‌جز بعد پذیرش اجتماعی رابطه معنی‌داری را نشان می‌دهد (شهرکی ثانوی، نویدیان، مقدم و فرجی، ۲۰۱۱). نتایج پژوهش فولادی و همکارانش بیانگر آن است که آموزش مهارت‌های ارتباطی بر مؤلفه‌های سلامت روانی و محیطی، تأثیر معنی‌داری دارد. درحالی‌که در میانگین مؤلفه‌های سلامت جسمانی و روابط اجتماعی تأثیر معنی‌داری نداشته است. همچنین، آموزش مهارت‌های ارتباطی بر بهبود کیفیت زندگی زنان مؤثر است (فولادی، اژه‌ای، لواسانی، برزگری و جلوانی، ۲۰۱۳). در پژوهش دیگری که توسط تیموریان و همکاران انجام گرفت این نتیجه حاصل شد که بین مهارت‌های ارتباطی مدیران و رضایت شغلی کارکنان رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد، یعنی هرچه مهارت‌های ارتباطی بیشتر باشد رضایت شغلی نیز بیشتر است (تیموریان، ملک شاهی و دولت شاهی، ۲۰۱۸). همچنین، بین مهارت‌های ارتباطی و کیفیت زندگی یک رابطه معنادار و مثبت برقرار می‌باشد (طاهری و محمدی، ۲۰۱۸). از این‌رو در این پژوهش سعی بر آن شده است تا رابطه بین مهارت‌های ارتباطی با سطح کیفیت زندگی معلمان در استان اصفهان بررسی گردد.

روش پژوهش

جامعه آماری این تحقیق شامل ۱۴۰۰ نفر دبیر دبیرستان‌های نواحی یک، دو و سه شهرستان اصفهان می باشد که در این میان ۷۷۰ نفر آنان (۵۵٪) دبیر زن و ۶۳۰ نفر آنان (۴۵٪) دبیر مرد مشغول به تدریس می‌باشند. برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) استفاده شده که حجم نمونه ۳۰۲ نفر محاسبه گردید و جهت آسانی محاسبات، حجم نمونه، ۳۰۰ نفر در نظر گرفته شد. برای روش نمونه‌گیری از شیوه تصادفی ساده جهت انتخاب شرکت‌کنندگان استفاده گردید. با توجه به لیست اسامی دبیرستان‌های سطح شهر، ۱۳ دبیرستان پسرانه و ۱۴ دبیرستان دخترانه به‌طور تصادفی انتخاب شده‌اند. جهت جمع‌آوری اطلاعات،

یکی از پژوهشگران به دبیرستان های انتخاب شده مراجعه نمود و با توجه به لیست اسامی دبیران هر مدرسه، از هر دبیرستان پسرانه ۱۰ دبیر و از هر دبیرستان دخترانه ۱۲ دبیر به صورت تصادفی ساده انتخاب نمود و پس از تبیین طرح از آنان درخواست گردید که همکاری لازم را برای انجام تحقیق به عمل آورند. سپس پرسشنامه های تکمیل شده پس از یک هفته جمع آوری گردید.

ابزار

در تحقیق حاضر پژوهشگران، از دو پرسشنامه کیفیت زندگی (sf-36) (وار، سنو، کوسینسکی و گندک، ۱۹۹۳) و پرسشنامه مهارت های ارتباطی بارتون^۱ (شامل ۱۸ سوال) بهره گرفته اند. پرسشنامه کیفیت زندگی از ۸ زیر مقیاس تشکیل شده است و هر زیر مقیاس، متشکل از ۲ الی ۱۰ مورد است. زیرمقیاس های این پرسشنامه عبارت اند از: عملکرد جسمی، اختلال نقش به خاطر سلامت جسمی، اختلال نقش به خاطر سلامت هیجانی، انرژی، بهزیستی هیجانی، کارکرد اجتماعی، درد و سلامت عمومی. با ادغام این زیر مقیاس ها دو عامل کلی با عناوین سلامت جسمی و سلامت روانی به دست می آید. در این پرسشنامه نمره پایین تر نشان دهنده کیفیت زندگی پایین تر است و برعکس. پرسشنامه مهارت های ارتباطی در سال ۱۹۹۰ توسط بارتون تهیه و تنظیم شد و دارای سه مؤلفه می باشد و هدف از آن کمک به فرد برای حصول بینش در مورد مهارت های ارتباطی خود است (بوتون، ۱۹۹۰).

در خصوص پایایی ابزار مورد نظر، ابتدا از جامعه تحقیق نمونه ای شامل ۳۰ نفر انتخاب گردید که آلفای کرونباخ برای پرسشنامه مهارت های ارتباطی بارتون ۰/۷۶ و برای پرسشنامه کیفیت زندگی ۰/۷۳ محاسبه شد که پایایی هر دو پرسشنامه بسیار خوب (دی ولیز، ۱۹۹۱) ارزیابی گردید. روایی ابزار پژوهش توسط چند نفر از اساتید دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه فرهنگیان استان اصفهان، مورد تأیید قرار گرفت.

یافته ها

با توجه به اطلاعات جمع آوری شده از طریق پرسشنامه ها، مشخص گردید که شرکت کنندگان در این پژوهش شامل ۱۶۶ دبیر زن (۵۵/۳٪) و ۱۳۴ دبیر مرد (۴۴/۷٪) بودند. همچنین ۶ نفر از دبیران دارای مدرک دیپلم، ۱۷ نفر مدرک کاردانی، ۱۵۰ نفر مدرک کارشناسی و ۱۲۷ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد و دکتری بودند. از سوی دیگر ۶ نفر از دبیران دارای سابقه کاری کمتر از ۵ سال، ۲۵ نفر سابقه بین ۶ تا ۱۰ سال، ۳۵ نفر سابقه کاری ۱۱ تا ۱۵ سال، ۶۸ نفر سابقه کاری بین ۱۶ تا ۲۰ سال و ۱۶۶ نفر سابقه کاری بیشتر از ۲۰ سال داشته اند. لازم به ذکر است که تمامی شرکت کنندگان در این تحقیق در استخدام رسمی آموزش و پرورش بودند.

¹ Burton

پاسخگویی به سوالات تحقیق

قبل از پاسخگویی به سوالات تحقیق لازم است پیش فرض های آزمون های آماری استفاده شده، مورد بررسی قرار گیرد. تجزیه و تحلیل داده ها نشان می دهد که تمامی متغیرهای این تحقیق دارای توزیع نرمال بوده ($+2 \leq$ اسکوینس ≤ -2) و همچنین همگنی واریانس متغیرها با تست لوین^۱ بررسی شد ($p > 0.05$).

سوالات تحقیق

سوال ۱: آیا تفاوت معناداری بین مهارت های ارتباطی در بین دبیران زن و مرد وجود دارد؟

به منظور آزمون فرض تفاوت میانگین های مهارت های ارتباطی در میان دبیران زن و مرد آزمون تی-مستقل مورد استفاده قرار گرفت. نتایج حاصل از اجرای این آزمون در جدول شماره یک نشان داده شده است.

جدول ۱. نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه تفاوت مهارت های ارتباطی در میان زنان و مردان

	آزمون برای واریانس	آزمون برای میانگین های مساوی						
		F	سطح معناداری	t	درجه آزادی	سطح معناداری (دو دامنه)	تفاوت میانگین ها	تفاوت خطای استاندارد
مهارت های ارتباطی	با فرض برابری واریانس ها	۰/۰۷۴	۰/۷۸۶	۱/۱۶۸	۲۹۸	۰/۲۴۴	۱/۹۰	۱/۶۲
	با فرض عدم برابری واریانس ها			۱/۱۵۸	۲۷۵/۰۲۴	۰/۲۴۸	۱/۹۰	۱/۶۴

با توجه به جدول شماره یک، فرض یکسانی واریانس ها محقق گردیده و مقدار t استاندارد با درجه آزادی ۲۹۸ برابر ۱/۱۶۸ و $p = 0.244$ که با فرض برابری واریانس ها در سطح $\alpha = 0.05$ معنادار نمی باشد. به عبارت دیگر، تفاوت معناداری بین مهارت های ارتباطی در میان دبیران زن و مرد وجود ندارد.

سوال ۲: آیا تفاوت معناداری در مهارت های ارتباطی بین دبیران مجرد و متأهل وجود دارد؟

به منظور آزمون فرض تفاوت میانگین های مهارت های ارتباطی در میان دبیران مجرد و متأهل از آزمون تی-مستقل استفاده گردید. نتایج حاصل از اجرای این آزمون در جدول شماره دو نشان داده شده است.

^۱Levene

جدول ۲. نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه تفاوت مهارت های ارتباطی در میان دبیران مجرد و متأهل

	آزمون برای واریانس	آزمون برای میانگین های مساوی						
		F	سطح معناداری	t	درجه آزادی	سطح معناداری (دو دامنه)	تفاوت میانگین ها	تفاوت خطای استاندارد
مهارت های ارتباطی	با فرض برابری واریانس ها	۴/۳۶۷	۰/۰۳۷	-۰/۴۱۱	۲۹۸	۰/۶۸۱	-۱/۲۵	۳/۰۴
	با فرض عدم برابری واریانس ها			-۰/۵۸۵	۳۱/۲۵۵	۰/۵۶۳	-۱/۲۵	۲/۱۴

جدول شماره ۲ نشان می دهد که فرض یکسانی واریانس ها محقق نگردید پس t برابر با ۰/۵۸۵- بوده که در سطح ۰/۰۵ معنادار نمی باشد. در نتیجه تفاوت معناداری در مهارت های ارتباطی بین دبیران مجرد و متأهل وجود ندارد. به عبارت دیگر مجرد و یا تاهل تأثیری بر استفاده از مهارت های ارتباطی در دبیران ندارد.

سوال ۳: آیا تفاوت معناداری بین مهارت های ارتباطی و سطح تحصیلات دبیران وجود دارد؟

دبیران نمونه آماری در این تحقیق از نظر سطح تحصیلات به چهار گروه تقسیم شده اند؛ گروه دبیران دارای مدرک تحصیلی دیپلم، دبیران دارای مدرک کاردانی، دبیران دارای مدرک کارشناسی و دبیران دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر. برای آزمون فرضیه تفاوت میان گروه ها از آزمون آنوای یک طرفه استفاده گردید. جدول زیر نتایج این آزمون را نشان می دهد.

جدول ۳. نتایج آزمون آنوای یک طرفه

سطح معناداری	F	میانگین مجموع مجزورات	درجه آزادی	مجموع مجزورات
۰/۰۰۶	۴/۱۸۹	۷۹۴/۸۶۲	۳	۲۳۸۴/۵۸۶
		۱۸۹/۷۵۲	۲۹۶	۵۶۱۶۶/۵۶۵
			۲۹۹	۵۸۵۵۱/۱۵۱
جمع کل				

جدول شماره ۳ نتایج آزمون آنوای یک طرفه برای آزمون فرض صفر دال بر «عدم وجود اختلاف میان میانگین ها» را گزارش می دهد، از آنجاکه میزان F با درجه آزادی ۳ برابر با ۴/۱۸۹ (F(۳)=۴/۱۸۹) با معناداری (p=۰/۰۰۶) است؛ فرض صفر در سطح $\alpha=۰/۰۵$ رد و تفاوت بین میانگین ها پذیرفته می شود. به بیان دیگر، تفاوت معناداری بین مهارت های ارتباطی و سطح تحصیلات دبیران وجود دارد؛ اما این جدول نشان نمی دهد که دقیقاً این تفاوت معنادار در کدام یک از سطوح مختلف تحصیلات می باشد. جهت مشخص نمودن تفاوت در سطوح مختلف تحصیلات از آزمون آل اس دی استفاده می گردد که نتایج آن در جدول شماره ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون آل اس دی

سطح معناداری	خطای استاندارد	اختلاف میانگینها	میزان تحصیلات	میزان تحصیلات		
LSD	۰/۲۱۶	۶/۵۴۱	فوق دیپلم	دیپلم		
			۰/۰۰۶	۵/۷۳۵	لیسانس	
			۰/۰۲۱	۵/۷۵۴	فوق لیسانس /دکتری	
	۰/۲۱۶	۶/۵۴۱	۸/۱۲	فوق دیپلم	دیپلم	
				۰/۰۲۷	۳/۵۲۵	لیسانس
				۰/۱۴۱	۳/۵۵۷	فوق لیسانس /دکتری
	۰/۰۰۶	۵/۷۳۵	-۱۵/۹۵*	لیسانس	دیپلم	
				۰/۰۲۷	۳/۵۲۵	فوق دیپلم
				۰/۱۲۱	۱/۶۶۱	فوق لیسانس /دکتری
۰/۰۲۱	۵/۷۵۴	-۱۳/۳۷*	فوق لیسانس	دیپلم		
			۰/۱۴۱	۳/۵۵۷	فوق دیپلم	
			۰/۱۲۱	۱/۶۶۱	لیسانس	

معناداری در سطح ۰/۰۵*

نتایج حاصله از آزمون آل اس دی نشان می دهد که:

✓ تفاوت معناداری بین مهارت های ارتباطی در میان دبیران دارای مدرک دیپلم و لیسانس وجود دارد ($p=0/006$). همچنین سطح مهارت های ارتباطی دبیران دارای مدرک دیپلم به طور معناداری بیشتر از دبیرانی است که دارای مدرک لیسانس هستند.

✓ تفاوت معناداری بین مهارت های ارتباطی در میان دبیران دارای مدرک دیپلم و فوق لیسانس /دکتری وجود دارد ($p=0/021$). همچنین سطح مهارت های ارتباطی دبیران دارای مدرک دیپلم به طور معناداری بیشتر از دبیرانی است که دارای مدرک فوق لیسانس /دکتر هستند.

- تفاوت معناداری بین مهارت های ارتباطی در میان دبیران دارای مدرک فوق دیپلم و لیسانس وجود دارد ($p=0/027$). همچنین سطح مهارت های ارتباطی دبیران دارای مدرک فوق دیپلم به طور معناداری بیشتر از دبیرانی است که مدرک لیسانس دارند. این نتایج، فرض اینکه با افزایش سطح تحصیلات دبیران میزان مهارت های ارتباطی آنان کاهش می یابد را تقویت می نماید.

سوال ۴: آیا رابطه معناداری بین مهارت های ارتباطی و ابعاد هشتگانه کیفیت زندگی دبیران وجود دارد؟

جهت بررسی وجود رابطه معنادار بین مهارت های ارتباطی و کیفیت زندگی دبیران از آزمون همبستگی پیرسون استفاده گردید که نتایج آن در جدول ذیل مشخص شده است.

جدول ۵. ماتریس ضرایب همبستگی متغیرهای مورد مطالعه

		۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱	مهارت های ارتباطی	۱	$r=21$ $p=0$	$r=0/116$ $p=0/46$	$r=-0/228$ $p=0/00$	$r=0/218$ $p=0/00$	$r=0/316$ $p=0/00$	$r=0/120$ $p=0/037$	$r=0/227$ $p=0/00$	$r=0/179$ $p=0/002$
۲	کارکرد جسمی		۱	$r=0/381$ $p=0/00$	$r=-0/199$ $p=0/001$	$r=0/368$ $p=0/00$	$r=0/438$ $p=0/00$	$r=0/378$ $p=0/00$	$r=0/511$ $p=0/00$	$r=0/483$ $p=0/00$
۳	اختلال نقش بخاطر سلامت جسمی			۱	$r=0/471$ $p=0/00$	$r=-0/342$ $p=0/00$	$r=-0/398$ $p=0/00$	$r=-0/350$ $p=0/00$	$r=-0/454$ $p=0/00$	$r=-0/407$ $p=0/00$
۴	اختلال نقش بخاطر سلامت هیجانی				۱	$r=-0/496$ $p=0/00$	$r=-0/541$ $p=0/00$	$r=-0/378$ $p=0/00$	$r=-0/334$ $p=0/00$	$r=-0/369$ $p=0/00$
۵	انرژی					۱	$r=0/788$ $p=0/00$	$r=0/563$ $p=0/00$	$r=0/447$ $p=0/00$	$r=0/572$ $p=0/00$
۶	بهبودی هیجانی						۱	$r=0/595$ $p=0/00$	$r=0/527$ $p=0/00$	$r=0/568$ $p=0/00$
۷	کارکرد اجتماعی							۱	$r=0/572$ $p=0/00$	$r=0/488$ $p=0/00$
۸	درد								۱	$r=0/478$ $p=0/00$
۹	سلامت عمومی									۱

نتایج حاصل از اجرای آزمون همبستگی پیرسون ارائه شده در جدول شماره ۵ نشان می دهد که:

- ✓ رابطه معناداری مثبت و متوسطی بین مهارت های ارتباطی و کارکرد جسمی، انرژی، بهبودی هیجانی و درد در میان دبیران وجود دارد.
- ✓ رابطه معناداری مثبت و ضعیفی بین مهارت های ارتباطی و کارکرد اجتماعی و سلامت عمومی دبیران موجود است.
- ✓ رابطه معناداری منفی و ضعیفی بین مهارت های ارتباطی و اختلال نقش بخاطر سلامت جسمی و اختلال نقش بخاطر سلامت هیجانی دبیران وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

همانگونه که نتایج این تحقیق نشان می دهد:

الف- تفاوت معناداری بین مهارت های ارتباطی در میان دبیران زن و مرد مشاهده نگردید. همچنین تا هل و مجرد نیز تأثیری در استفاده از مهارت های ارتباطی در میان دبیران ندارد. فولادی و همکارانش دریافتند که آموزش مهارت های ارتباطی بر بهبود سلامت روانی زنان مؤثر است اما این آموزش ها تأثیر بر سلامت جسمی و روابط اجتماعی زنان ندارد (فولادی و همکاران، ۲۰۱۳). از سوی دیگر علیشاه و همکاران نشان دادند که دبیران زن نسبت به دبیران مرد از مهارت های ارتباطی بیشتر استفاده می نمایند (علیشان، عباسی، لشکری و علیشان، ۲۰۱۰).

ب- یکی از مسائل مهم و تأثیرگذار در افزایش ضریب سازگاری شغلی، کسب مهارت های ارتباطی است. مهارت های ارتباطی علاوه بر تأثیر مستقیمی که بر کارکرد جسمانی به عنوان یکی از شاخص های سازگاری شغلی دارد، در ایجاد شرایط اولیه و تمهید مقدمات تدریس و کنترل کلاس و انتقال مفاهیم پیچیده در حداقل زمان ممکن، مؤثر است ((علیشان، عباسی، لشکری و علیشان، ۲۰۱۰). در سایه این مهارت ها معلم با صرف انرژی و زمان کمتری می تواند به انتقال مفاهیم گسترده تری مبادرت ورزد.

ج- کاهش آسیب های روانی در محیط های پرسترس آموزشی که بر اساس آخرین پژوهش ها، معلمی را از مشاغل سخت محسوب کرده است (تریکت و همکاران، ۲۰۱۲). همچنین پیشگیری از فرسودگی شغلی به عنوان یکی از آسیب های رایج روانی در بین کارکنان نهادهای دولتی (سکات، ۲۰۱۹) درگرو بهره گیری از مهارت های ارتباطی است. آن گونه که از نتایج این پژوهش به دست می آید، افزایش استفاده از مهارت های ارتباطی، اتلاف انرژی دبیران را در هنگام تدریس کاهش می دهد.

د- تقویت هوش هیجانی که تأثیر مستقیمی بر بهزیستی هیجانی دارد درگرو افزایش مهارت های ارتباطی است (سکات، ۲۰۱۹).

ه- نقش اجتماعی معلم نه به معنی که در جامعه شناسی مطرح می شود و منظور آن، مجموعه وظایف، فعالیت ها و رفتارها و انتظاراتی است که هر جامعه نسبت به شغل معلمی دارد، بلکه ایفای نقش اجتماعی معلم به معنی رسالت ها و وظایف معلم نسبت به جامعه و ارزش های اجتماعی و فرهنگی آن، کاملاً مرتبط با افزایش مهارت های ارتباطی است.

و- مهارت های ارتباطی در کاهش اضطراب های موجود و افزایش ضریب های سازگاری شغلی و افزایش آنچه در روانشناسی جدید تحت عنوان هوش فرهنگی از آن یاد می شود، مؤثر است.

ز- نتایج این تحقیق نشان می دهد که مهارت های ارتباطی در بین معلمان با مدرک کاردانی بیش از مهارت های ارتباطی دبیران با مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد می باشد. همچنین مهارت های ارتباطی دبیران با مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد بیشتر از مهارت های ارتباطی دبیران دارای مدرک دکتری می باشد. در حقیقت هر چه به سواد دانشگاهی افراد اضافه می شود، مهارت های ارتباطی آنان کاهش می یابد. چرایی این موضوع خود نیاز به یک پژوهش مستقل دارد ولی شاید بتوان فرضیه هایی را برای توجیه این نتیجه مطرح کرد. از آنجاکه اکثریت معلمان دارای مدرک کاردانی ابتدا در مدارس ابتدایی مشغول به تدریس بوده اند شاید بتوان ۳ دلیل اصلی را به عنوان چرایی این پدیده مطرح نمود: زمان، ضرورت و اعتماد.

۱. زمان: آموزگاران دوره ابتدایی بیشترین زمان ممکن را نسبت به سایر دبیران، در کنار هم طی می کنند. آنان در تمام طول هفته به طور ثابت باهم ارتباط رودررو و چهره به چهره دارند. برخلاف دبیران سایر دوره ها که ممکن است فقط ۲ ساعت یا یک روز در کنار سایر همکاران خود باشند. این ارتباط مستمر، رودررو و ثابت می تواند به افزایش توان مهارت های ارتباطی آنان کمک نماید.
 ۲. ضرورت: نیاز کودکان دوره ابتدایی به مهارت های ارتباطی معلم خود از سایر دوره ها بیشتر است. آموزگاران چون که با کودکان سروکارشان افتاده است، زبان کودکی گشاده اند و ارتباطات رفتاری خود را افزایش داده اند. کلاس های دوره ابتدایی از طراوت، جنب و جوش و گفتگوی بیشتری برخوردار است. در عوض در دوره پیش دانشگاهی و متوسطه آرامش و سکوت بیشتری حاکم است.
 ۳. اعتماد: گفتگو و به کارگیری مهارت های ارتباطی که یک فرایند دوسویه است نیازمند عنصری است که تحت عنوان اعتماد متقابل از آن یاد می شود. این اعتماد و گفتگو در بین دانش آموزان ابتدایی بخصوص در مناطق حاشیه ای که بیشتر در دوره ابتدایی مشغول به تحصیل هستند، بیشتر وجود دارد (ایزدخواستی و همتی، ۲۰۰۹). یک کودک دوره ابتدایی خیلی زود به آموزگار خود اعتماد کامل پیدا می کند ولی این اعتماد در بین دانش آموزان دبیرستانی و دانشجویان دانشگاهی نسبت به مدرس خود کمتر حاصل می شود.
- اما این دلایل برای توجیه کاهش مهارت های ارتباطی در بین دارندگان مدرک کارشناسی ارشد و دکتری چگونه توجیه پذیر است. یکی از موانع انجام مهارت های ارتباطی بین افراد «غرور علمی» است که هر چه به میزان سواد و دانش افراد اضافه می شود، ممکن است فزونی می یابد (امینی، ۲۰۱۲). به عنوان مثال یک استاد دانشگاهی را تصور کنید که کنار فردی در مترو یا روی نیمکت پارک قرار گرفته است. روی نیمکت دیگر و در کابین دیگر یک آموزگار ابتدایی هم در کنار فرد دیگری قرار گرفته است. تلاش برای ایجاد ارتباط با آن فرد رابین این دو گزینه چگونه ارزیابی می کنید. مسلم است استاد دانشگاه ترجیح می دهد به مطالعه کتاب، روزنامه و ... مشغول باشد، شاید به این دلیل که تفاوت علمی بیشتری رابین خود و عموم جامعه احساس می کند، برخلاف آن آموزگار ابتدایی که ترجیح می دهد سر صحبت را باز نماید.
- از سوی دیگر، شاید بتوان یکی دیگر از علل این موضوع را به زمان تحصیل جامعه هدف معطوف نمود. در سرفصل وزارت علوم هر چه به سرفصل های تخصصی اضافه می شود از میزان و حجم منابع عمومی که لازمه مهارت های ارتباطی است، کاسته می شود. منابع عمومی از قبیل ادبیات عمومی، معارف عمومی، فن بیان و آیین سخنوری، روانشناسی کودک و نوجوان، روانشناسی رشد، روانشناسی تربیتی و ... همه درترم های آغازین دوره های کاردانی و کارشناسی گنجانده شده است و در دوره کارشناسی ارشد و دکتری کمتر می توان چنین درس هایی را یافت و از آنجا که انسان با آخرین آموخته های خود بیشتر مانوس است، خودبخود از مهارت های ارتباطی فرد در دوره دکتری نسبت به دوره های پایین تر کاسته شده و وقت و انرژی صرف آموخته های تخصصی می شود. این موضوع خودبخود تأثیر خود را بر بهره گیری از مهارت های ارتباطی دبیران آموزش و پرورش که با دانش آموزان متوسطه دوره دوم سر و کار دارند، بر جای می گذارد.

پیشنهادات

با توجه به مطالب ارائه شده در قسمت قبل، پیشنهاد می گردد که:

- در دانشگاه ها و بویژه در دوره های کارشناسی ارشد و دکتری دروسی که منجر به افزایش توان مهارت های ارتباطی دانشجویان می شود، گنجانده شده و اساتید این دوره ها بجای تدریس به شکل سخنرانی از شیوه های رایج در تدریس فعال بهره گیرند.
- در آموزش و پرورش اجرای دوره های ضمن خدمت برای معلمان با مدرک کارشناسی ارشد و دکتری طراحی، برنامه ریزی و اجرا گردد تا ضعف های حاصل از تحصیل در زمان دانشجویی بواسطه این دوره ها جبران گردد.
- مدیران بر روی شاخص های سازگاری شغلی متمرکز شده و نسبت به افزایش ضریب های این شاخص از جمله نهادینه کردن مهارت های ارتباطی بویژه در دوره متوسطه اول و دوم، حساس شوند زیرا دانش آموزان از معلمینی که نتوانند ارتباط درستی با آنان برقرار کنند چیزی نخواهند آموخت. یک معلم موفق قبل از اینکه بخواهد چیزی را به دانش آموزان خود یاد دهد باید بتواند از طریق مهارت های ارتباطی قلوب آن ها را فتح کند.
- در مصاحبه های ماده ۲۸ (آزمون استخدام پیمانی) که عموماً از میان دارندگان مدرک کارشناسی ارشد و دکتری جذب سیستم آموزش و پرورش می شوند، برای گزینه مهارت های ارتباطی، شاخص مجزایی با حداکثر ضریب در نظر گرفته شود تا این گروه از معلمان با توانمندی در چنین شاخص موثری به استخدام آموزش و پرورش در آیند.

References

- Ahanchian, M., & Manidari, R. (2004). The relationship between managerial communication skills with organizational health. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(12), 41-60. [in Persian]
- Alborzi, S., & Alborzi, M. (2006). Investigating the relationship between self-determination and quality of life in brilliant talented students of Shiraz universities. *Psychology Quarterly*, 10(3), 322. [in Persian]
- Alishah, A. T., Abassi, R., Lashkari, K., & Alishah, G. T. (2010). Study of Communication Skills on Teacher's Classroom Behavior and its Relationship with Acceptance of High School Students in Tehran. *Quarterly Journal of New Thoughts in Educational Sciences*, 5(3), 25-43. [in Persian]
- Amini, M. (2012). *Pride*. Tehran: Baqerul-ulum Research Center. [in Persian]
- Bataineh, O., & Alsagheer, A. (2012). An Investigation of Social Support and Burnout among Special Education Teachers in the United Arab Emirates. *International Journal of Special Education*, 27(2), 5-13.
- Burton, G. E. (1990). *Exercises in Management*. Boston: Houghton Mifflin.
- DeVellis, R. F. (1991). *Scale development: Theory and applications (Applied Social Research Methods Series)*. Newbury Park: Sage Publications, Incorporated.

- Foladi, F., Ejehee, J., Lavasani, M., Barzegari, M., & Jelvani, R. (2013). The Effectiveness of Communication Skills Training on Improving the Quality of Married Women's Life. *Quarterly Journal of Education and Evaluation*, 6(21), 127-141. [in Persian]
- Hakimnia, B., Pourafkari, N., & Ghafari, D. (2017). Factors Affecting Quality of Life, Emphasizing Social Intelligence and Health. *Journal of Social Sociology of Motion*, 28(2), 163-178. [in Persian]
- HashemiMotlaq, S., & Mozafari, S. A. (2010). Comparison of communication skills and quality of work life of active and passive faculty members of Islamic Azad University of East Azarbaijan. *Beyond management*, 3(12), 32-37. [in Persian]
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Larsen, S., Marnburg, E., & Ogaard, T. (2012). Working onboard – Job perception, organizational commitment and job satisfaction in the cruise sector. *Tourism Management*, 33, 592-597.
- Lee, Y. J. (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei. *Building and Environment*, 43(7), 1205-1215.
- Salimzadeh, H., Eftekhar, H., Pourreza, A & ,Moghimbigi, A. (2007). Retirement rehabilitation and quality of life indicators. *Quarterly Journal of Social Welfare*, 7(26), 287-300. [in Persian]
- Scott, S. B. (2019). Factors Influencing Teacher Burnout and Retention Strategies. Akron, Ohio, USA: The University of Akron.
- Shahpar, M., Barzegar, M., & Ahmadi, E. (2018). Comparison Of Communication Skills And Teachers Sense Of Efficacy Among Mentally Retarded And Regular Schools. *Journal Management System*, 8(32), 307-322. [in Persian]
- Shahrakisanavi, F., Navidian, A., Moghadam ,A. A., & Farajishoe, M. (2011). he Relationship between Family Communication Patterns on Teenager Quality of Life. *Quarterly Counseling and Psychotherapy Family*, 1.(^۱). [in Persian]
- Taheri, M., & Mahmadi, M. (2018). *Relationship between communication skills and quality of life in elementary school teachers in Izeh*. Paper presented at the National Conference on New World Achievements in Education, Psychology, Law and Social-Cultural Studies, Islamic Azad University, Zarghan. [in Persian]
- Timorian, A., Malekshahi, M., & Dolatshahi, Z. (2018). The Relationship between Relationship Skills with Job Excitement of High School Teachers in Ardebil. *Journal of Educational Studies*, 2.(^۶). [in Persian]
- Trickett, E. J., Rukhotskiy, E., Jeong, A., Genkova, A., Oberoi, A., Weinstein, T., & Delgado, Y. (20^{۰۰}). (۲۲ The kids are terrific: It's the job that's tough": The ELL teacher role in an urban context. *Teaching and teacher education*, 28(2), 283-292.
- Ware Jr, J. E., Snow, K. K., Kosinski, M., & Gandek, B. (1993). *SF-36 Health Survey: Manual and Interpretation Guide*. Boston, Massachusetts: Nimrod Press.

- Williams, A., & Garrett, P. (2002). Communications Evaluations across the Life Span: From Adolescent Storm and Stress to Elder Aches and Pains. *Journal of Language and Social Psychology*, 21(2), 101-126.
- Yazdekhashti, B., & Hemati, R. (2009). Students' trust in teachers and their promotion strategies. *Quarterly Journal of Education*, 99 .[in Persian

The relationship between communication skills and teachers' quality of life

Abstract

One of the skill that teachers need to have is the communication skills that this skill set can have a great impact on their professional performance. The purpose of this qualitative paper was to investigate the relationship between communication skills and teachers' quality of life. The population included 1400 teachers who teach in Isfahan and by using Krejcie and Morgan table, the sample size was estimated to be 300 teachers. Data were collected using quality of life questionnaires (SF-36) and Burton's communication skills. The results of this study showed that there was no significant difference between communication skills among women and men teacher, and also the marital status of teachers did not have an effect on communication skills, but there was a significant difference between communication skills and the level of education of teachers. Also, there was a significant relationship between communication skills and dimensions of teachers' quality of life. Finally, some suggestions presented to increase the use of communication skills among teachers in order to improve the quality of life indicators.

Keywords: quality of life, communication skills, professional performance, education.